

HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 15760

Tarih : 25.12.2025

38587

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, **Adalet Bakanı Yılmaz Tunç** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Hukuk devleti ilkesinin asli unsurlarından biri, bireylerin yargı mercileri önünde etkili, adil ve ayrımcılıktan uzak biçimde savunma yapabilme hakkına sahip olmalarıdır. Savunma hakkı; yalnızca biçimsel bir usul güvencesi değil, insan onurunun, adil yargılanma ilkesinin ve eşit yurttaşlığın kurucu bileşeni olarak kabul edilmektedir.

Anayasa'nın 36'ncı maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6'ncı maddesi, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesi ile Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin yerleşik karar ve tavsiyeleri; kişinin kendisini anlayabildiği ve ifade edebildiği dilde savunma yapabilmesini, adil yargılanma hakkının ayrılmaz bir unsuru olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda tercüman talebinin reddi, basit bir usul eksikliği değil; savunma hakkının fiilen ortadan kaldırılması, başka bir ifadeyle yargılamanın meşruiyet temelini zedelenmesi anlamına gelmektedir.

Antalya Manavgat S Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu'nda tutulan Ümit Tamur, Cesim Yıldırım, İbrahim Ertaş ve Özkan Bayhan hakkında, cezaevi pencerelerine takılı bulunan gergi tellerine zarar verdikleri iddiasıyla "kamu malına zarar verme" suçlamasıyla açılan davanın dördüncü duruşması Manavgat 2'nci Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülmüştür. Bu yargılamada yaşananlar, yalnızca bir duruşma pratiği sorunu değil; mahpus hakları, savunma hakkı ve dil temelli ayrımcılığın kesişiminde ortaya çıkan yapısal bir ihlal alanını gözler önüne sermektedir.

Mahpusların, anayasal ve uluslararası hukukla güvence altına alınmış savunma hakları kapsamında Kürtçe savunma yapmak istemeleri ve tercüman talep etmeleri, mahkeme hâkimi tarafından açık biçimde reddedilmiş; bu ret, aşağılayıcı, dışlayıcı ve tehditkâr ifadelerle gerekçelendirilmiştir. Hâkimin, "Benim mahkememde Türkçe konuşacaksınız" şeklindeki yaklaşımı, savunma hakkını bir lütuf gibi gören ve yargı erkinin tarafsızlığıyla bağdaşmayan bir zihniyeti yansıtmaktadır.

Bu ihlalin, mahpusların içinde bulunduğu koşullardan bağımsız değerlendirilmesi mümkün değildir. Manavgat S Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu, yüksek güvenlik rejimi altında; uzun süreli tecrit, sınırlı sosyal temas, yoğun disiplin soruşturmaları ve idari baskılarla

anılan kurumlardan biridir. Bu tür cezaevlerinde mahpusların yalnızca fiziksel özgürlükleri değil, ifade, savunma ve insan onuruna yakışır muamele hakları da sistematik biçimde aşındırılmaktadır.

Ceza infaz kurumundaki bu baskı ortamının, yargılamaya doğrudan yansıdığı; mahpusların, kendilerini en iyi ifade edebildikleri dilde savunma yapımlarının engellenmesiyle yargı önünde bütünüyle savunmasız bırakıldıkları anlaşılmaktadır. Nitekim söz konusu duruşmada, hâkimin tutumu nedeniyle mahpusların savunma yapmadan yargılamanın ertelenmesi, savunma hakkının şeklen tanınıp fiilen ortadan kaldırıldığını açıkça ortaya koymuştur.

Öte yandan isnat edilen fiilin niteliği dikkate alındığında; ceza infaz kurumunun kendi idari mekanizmalarıyla ele alınabilecek bir meselenin, ağır ceza tehdidi içeren bir yargılamaya dönüştürülmesi, ceza hukukunun son çare olma ilkesine açıkça aykırıdır. Bu yaklaşım, ceza adalet sisteminin disiplin ve caydırma aracı olarak kullanılmasına yol açmakta; hapishane yönetimleri ile yargı mercileri arasında baskıyı derinleştiren bir ilişki biçimini kurumsallaştırmaktadır.

Toplumsal barışın, demokratikleşmenin ve birlikte yaşama iradesinin kamuoyunda yoğun biçimde tartışıldığı bir dönemde; Kürtçeye yönelik bu açık tahammülsüzlük, yalnızca bireysel bir hak ihlali değil; çoğulculuğu, eşitliği ve toplumsal barışı zedeleyen yapısal bir sorunun yargı alanındaki tezahürüdür. Anadilde savunmanın engellenmesi, inkâr ve tahakküm pratiğinin güncel bir yansıması olup, barışçıl bir toplumsal düzenin inşasına doğrudan zarar vermektedir.

Bu nedenlerle konu, Adalet Bakanlığı'nın sorumluluk alanında; mahpus hakları, savunma hakkı, ayrımcılık yasağı, yargı etiği ve ceza infaz rejimi başlıkları altında bütünlüklü ve şeffaf bir biçimde ele alınmak zorundadır.

Bu bağlamda;

1. Manavgat S Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu'nda tutulan mahpusların, savunma ve ifade haklarına ilişkin olarak Adalet Bakanlığı'na son beş yıl içinde ulaşan başvuru ve şikâyet sayısı kaçtır? Bunların kaçını anadilde savunma ve tercüman hakkı ile ilgilidir?
2. Manavgat 2'nci Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen söz konusu duruşmada, Kürtçe savunma ve tercüman talebinin reddedilmesi hakkında Bakanlığınızca herhangi bir idari inceleme, disiplin süreci veya denetim başlatılmış mıdır?
3. Hâkimin, sanıklar ve müdafie yönelik kamuoyuna yansıyan ifadeleri, yargı etiği, insan onuru ve tarafsızlık ilkeleri bakımından Bakanlığınız tarafından nasıl değerlendirilmektedir?
4. Anadilde savunma ve tercüman hakkının reddedilmesinin, Anayasa'nın 36'ncı maddesi ile AİHS'nin 6'ncı maddesi kapsamında adil yargılanma hakkı ihlali oluşturduğu yönündeki uluslararası içtihatlar, yargı uygulamalarında dikkate alınmakta mıdır?
5. Yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında tutulan mahpusların, yargılamalar sırasında savunma haklarını etkin biçimde kullanabilmelerini sağlamak üzere özel bir izleme, raporlama ve müdahale mekanizması mevcut mudur?

6. Cezaevi idaresi kaynaklı idari nitelikli olayların, ölçülülük ve zorunluluk ilkeleri gözetilmeksizin ceza yargılamasına konu edilmesine karşı Bakanlığınızın bağlayıcı bir politika veya genelgesi bulunmakta mıdır?
7. Türkiye genelinde son beş yıl içinde, anadilde savunma talebinin reddedildiği dava sayısı kaçtır? Bu davaların bölgesel dağılımı ve cezaevi bağlantısı nedir?
8. Yüksek güvenliikli ceza infaz kurumlarında uygulanan tecrit politikalarının, mahpusların savunma, ifade ve adalete erişim hakları üzerindeki etkilerine ilişkin Bakanlığınızca yapılmış bir etki analizi veya rapor bulunmakta mıdır?
9. Kürtçeye yönelik yargısal ve idari uygulamaların, toplumsal barışın tesisi ve demokratikleşme hedefleriyle nesnel olarak çelişki yarattığı dikkate alındığında; bu çelişkinin giderilmesi amacıyla Adalet Bakanlığı tarafından hangi somut, ölçülebilir ve takvimlendirilmiş idari ve yasal düzenlemeler hayata geçirilecektir?
10. Anadilde savunma ve ifade özgürlüğünün, adliyelerde ve tüm ceza infaz kurumlarında açık, bağlayıcı ve uygulamaya dönük yasal güvenceye kavuşturulması amacıyla yürütülen bir mevzuat veya politika çalışması bulunmakta mıdır?